

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MELCHIORA WATHELETA
od 16. studenoga 2017.¹

Predmet C-560/16

E.ON Czech Holding AG
protiv:
Michaela Dědoucha,
Petra Streitberga,
Pavla Suda

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Nejvyšší soud České republiky (Vrhovni sud, Češka Republika))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 – Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Isključive nadležnosti – Članak 22. točka 2. – Valjanost odluka tijela trgovačkih društava ili pravnih osoba koje imaju sjedište na području države članice – Isključiva nadležnost sudova te države članice – Odluka glavne skupštine trgovačkog društva kojom se određuje obavezan prijenos dionica manjinskih dioničara istog trgovačkog društva na glavnog dioničara toga društva i iznos otpremnine koju im je taj glavni dioničar dužan platiti – Sudski postupak provjere primjerenosti iznosa te otpremnine”

I. Uvod

1. Zahtjev za prethodnu odluku, koji je tajništvo Suda zaprimilo 4. studenoga 2016., odnosi se na tumačenje članka 22. točke 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima².

2. Zahtjev je upućen u okviru spora između društva E.ON Czech Holding AG (u daljnjem tekstu: E.ON), s jedne strane, i Michaela Dědoucha, Petra Streitberga i Pavla Suda (u daljnjem tekstu: Dědouch i dr.), s druge strane, u vezi s provjerom primjerenosti iznosa otpremnine koju je E.ON u postupku prijenosa dionica manjinskih dioničara (*squeeze out*) bio dužan platiti Dědouchu i dr. vezano uz obvezni prijenos dionica koje su potonji držali u Jihočeskoj plynárenskoj.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

3. Prema članku 2. stavku 1. Uredbe br. 44/2001 „[u]z poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo”.

¹ Izvorni jezik: francuski

² (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.)

4. Člankom 5. predmetne uredbe određuje se:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

- 1.) a) u stvarima koji se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu treba biti izvršena obveza;
- b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:
 - slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,
 - u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;
- c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a);

[...]

- 3) u stvarima koji se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi;

[...].”

5. Prema članku 6. točki 1. br. 44/2001 osoba s domicilom u državi članici može biti tužena „ako je ona jedan od više tuženika, i pred sudom u mjestu u kojemu bilo koja od tuženih osoba ima domicil, pod uvjetom da su tužbe toliko usko povezane da ih je bolje obrađivati zajedno kako bi se izbjegla opasnost donošenja nepomirljivih sudskih odluka u odvojenim postupcima”.

6. Člankom 22. Uredbe br. 44/2001 određuje se:

„Sljedeći sudovi imaju isključivu nadležnost, bez obzira na domicil:

[...]

2. u postupcima čiji je predmet valjanost osnivanja, ništavost ili prestanak trgovačkih društava ili drugih pravnih osoba ili udruženja fizičkih ili pravnih osoba, ili valjanost odluka njihovih tijela, sudovi države članice u kojoj trgovačko društvo, pravna osoba ili udruženje ima svoje sjedište. S ciljem utvrđivanja tog sjedišta, sud primjenjuje svoja pravila međunarodnog privatnog prava;

[...].”

B. Češko pravo

7. Članak 183.i zákona č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník (zakon br. 513/1991 koji sadržava zakonik o trgovini, u verziji koja je primjenjiva na glavni postupak (u daljnjem tekstu „češki zakonik o trgovini”)) glasi:

„(1) Osoba koja u trgovačkom društvu ima dionice (a) čija je ukupna nominalna vrijednost jednaka najmanje 90 % temeljnog kapitala toga društva ili (b) koji zamjenjuju dionice u društvu ukupne nominalne vrijednosti jednake najmanje 90 % temeljnog kapitala toga društva ili (c) predstavljaju najmanje 90 % glasačkih prava društva (u daljnjem tekstu: „glavni dioničar”) ima pravo od Upravnog odbora zatražiti sazivanje glavne skupštine kako bi se donijela odluka o prijenosu svih drugih dionica u društvu na tu osobu.

[...]

(3) Odluka glavne skupštine utvrđuje tko je glavni dioničar, sadržava elemente na temelju kojih se utvrdilo da je upravo taj dioničar glavni dioničar te naznačuje iznos otpremnine [...] i rok za njezinu isplatu.”

8. Člankom 183.k češkog Zakonika o trgovini predviđa se:

„(1) Nositelji dionica imaju pravo [...] zatražiti od suda ocjenu primjerenosti iznosa otpremnine; [...]

[...]

(3) Odluka suda kojom se dodjeljuje pravo na drugačiji iznos otpremnine obvezujuća je s obzirom na osnovu dodijeljenog prava za glavnog dioničara i društvo, također i za ostale nositelje dionica. [...]

(4) Odluka prema kojoj iznos otpremnine nije primjeren ne poništava odluku glavne skupštine donesenu sukladno članku 183.i stavku 1.

(5) U postupku utvrđenja ništetnosti odluke glavne skupštine, sukladno članku 131., nije dopušteno pozivanje na odluku prema kojoj iznos otpremnine nije primjeren.”

III. Glavni postupak i prethodna pitanja

9. Odlukom od 8. prosinca 2006. glavna skupština češkog dioničkog društva Jihočeská plynárenská, sa sjedištem u Českim Budějovicama (Češka Republika), odlučila je o obveznom prijenosu svih dionica tog društva na njegova glavnog dioničara E.ON, sa sjedištem u Münchenu (Njemačka).

10. U ovoj je odluci naznačen iznos otpremnine koju je potonji, slijedom predmetnog prijenosa, bio dužan platiti manjinskim dioničarima.

11. Dédouch i dr. je 26. siječnja 2007. podnio tužbu protiv Jihočeske plynárenske i E.ON-a tražeći od Krajský soud v Českých Budějovicích (okružni sud u Českim Budějovicama, Češka Republika) provjeru primjerenosti iznosa takve otpremnine.

12. E.ON je tijekom postupka podnio prigovor nenadležnosti čeških sudova tvrdeći da, s obzirom na mjesto njegova sjedišta, međunarodnu nadležnost imaju isključivo njemački sudovi.

13. Krajský soud v Českých Budějovicích (okružni sud u Českim Budějovicama) je rješenjem od 26. kolovoza 2009. odbio ovaj prigovor uz obrazloženje da su češki sudovi nadležni odlučivati o tužbi podnesenoj od strane Dédoucha i dr. na temelju članka 6. stavka 1. Uredbe br. 44/2001.

14. E.ON je protiv predmetne odluke podnio žalbu Vrchní soud v Praze (Vrhovni sud u Pragu, Češka Republika), koji je 22. lipnja 2010. presudio da spor pred njim ulazi u područje primjene članka 22. točke 2. te uredbe i da su, uzimajući u obzir sjedište Jihočeske plynárenske, međunarodno nadležni češki sudovi.

15. Povodom žalbe koju je podnio E.ON, Ústavní soud (Ustavni sud, Češka Republika) je presudom od 11. rujna 2012. ukinuo predmetno rješenje te vratio predmet Vrchní soud v Praze (Vrhovni sud u Pragu, Republika Češka).

16. Vrchní soud v Praze (Vrhovni sud u Pragu) je rješenjem od 2. svibnja 2014. odlučio da su češki sudovi nadležni na temelju članka 5. točke 1. pod a) Uredbe br. 44/2001.

17. E.ON je podnio žalbu protiv tog rješenja pred sudom koji je uputio zahtjev.

18. U tim je okolnostima Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li članak 22. točku 2. Uredbe [br. 44/2001] tumačiti na način da se isti primjenjuje i na postupak provjere primjerenosti iznosa otpremnine koju, kao protuvrijednost, glavni dioničar mora platiti prethodnim nositeljima dionica, koje su na njega prenesene kao posljedica odluke glavne skupštine dioničkog društva o obveznom prijenosu dionica na glavnog dioničara (takozvani postupak prijenosa dionica manjinskih dioničara (*squeeze out*)), ako se odlukom koja je na taj način donesena utvrđuje primjerenost iznosa otpremnine i ako postoji sudska odluka kojom se dodjeljuje pravo na drugačiji iznos otpremnine, koja je obvezujuća za glavnog dioničara, društvo također i za ostale nositelje dionica, kad je riječ o osnovi dodijeljenog prava?
2. U slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje, treba li članak 5. točku 1. pod a) Uredbe [br. 44/2001] tumačiti tako da se isti primjenjuje i na postupak provjere primjerenosti iznosa otpremnine opisan u prvom pitanju?
3. U slučaju negativnog odgovora na oba prethodna pitanja, treba li članak 5. točku 3. Uredbe [br. 44/2001] tumačiti tako da se primjenjuje i na postupak provjere primjerenosti iznosa otpremnine opisan u prvom pitanju?”

Postupak pred Sudom

19. E.ON, Dědouch i dr., češka vlada i Europska komisija podnijeli su pisana očitovanja. Budući da nije podnesen nijedan obrazloženi zahtjev za održavanje rasprave i budući da je Sud smatrao da raspolaže dovoljnim informacijama za donošenje odluke, odlučeno je da se rasprava neće održati.

IV. Analiza

20. Sud koji je uputio zahtjev svojim prethodnim pitanjima u biti nastoji saznati ulazi li tužba, koja se odnosi na ocjenu primjerenosti iznosa otpremnine koju glavni dioničar društva mora platiti manjinskim dioničarima istoga društva u postupku prijenosa dionica manjinskih dioničara (*squeeze out*), u isključivu nadležnost sudova u mjestu sjedišta društva (članak 22. točka 2. Uredbe br. 44/2001) ili u posebnu nadležnost sudova u mjestu gdje je ugovorna obveza na kojoj se zahtjev osniva izvršena ili je morala biti izvršena (članak 5. točka 1. pod a) Uredbe br. 44/2001) ili pak u posebnu nadležnost sudova u mjestu u kojemu se dogodio ili bi se mogao dogoditi štetni događaj (članak 5. točka 3. Uredbe br. 44/2001).

21. Predmetni zahtjev za prethodnu odluku ističe strukturni problem Uredbe br. 44/2001 (koji još uvijek postoji na temelju Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima³), odnosno nepostojanje pravila o nadležnosti za rješavanje unutarnjih sporova u trgovačkim društvima, kao što su sporovi između dioničara, između dioničara i direktora ili između društva i njegovih direktora⁴.

22. Naime, članak 22. točka 2. Uredbe br. 44/2001 odnosi se samo na pitanja „valjanosti osnivanja, ništavosti ili prestanka trgovačkih društava [...] ili valjanosti odluka njihovih tijela”. Međutim, sporovi u pravu trgovačkih društava ne uključuju nužno pitanje valjanosti odluke koju su donijela tijela društva, a još manje pitanje valjanosti osnivanja, ništavosti ili prestanka trgovačkih društava. To je slučaj u ovom predmetu u kojemu se u glavnom postupku, prema članku 183.k stavku 4. češkog Zakonika o trgovini, ne dovodi u pitanje valjanost odluke glavne skupštine o prijenosu dionica manjinskih dioničara nego isključivo iznos otpremnine koju će (im) glavni dioničar morati platiti za stjecanje njihovih dionica.

23. Problem nepostojanja pravila o nadležnosti za ovu vrstu sporova dodatno se komplicira ako se u obzir uzmu poteškoće primjene odredaba članka 5. točki 1. i 3. u glavnom postupku, s obzirom na to da ni prijenos dionica manjinskih dioničara ni otpremnina određena odlukom glavne skupštine ne predstavljaju ugovor, prekršaj ili kvazi-delikt.

24. S jedne strane, ne postoji „obveza koju je jedna stranka slobodno preuzela prema drugoj stranci”⁵, a koja bi dovela do primjene članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001. Naime, značajka postupka prijenosa dionica manjinskih dioničara jest da ga glavni dioničar može pokrenuti bez njihova pristanka.

25. S druge strane, čak i ako se prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda „članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 primjenjuje na svaki zahtjev čiji je cilj utvrđivanje odgovornosti tuženika i koji nije vezan za „stvari koje se odnose na ugovore” u smislu članka 5. stavka 1. te uredbe”⁶, cilj glavnog postupka nije dovođenje u pitanje odgovornosti glavnog dioničara. Naprotiv, on se odnosi na primjerenost odnosno neprimjerenost iznosa otpremnine koju, u skladu s člankom 183.i stavkom 3. češkog Zakonika o trgovini, utvrđuje glavna skupština (i dakle ne nužno ili ne jedino glavni dioničar).

26. Taj problem nije jedinstven za postupak prijenosa dionica manjinskih dioničara, nego nastaje u vezi s nekoliko drugih pojmova prava trgovačkih društava, kao što je, na primjer, obveza lojalnosti za direktore. Na temelju ustaljene sudske prakse Suda iz točke 24. ovoga mišljenja, obveza lojalnosti je obveza koju direktor društva preuzima s obzirom na društvo čim slobodno odluči prihvatiti dužnosti. U tom smislu zahtjev društva ili dioničara da se utvrdi povreda te obveze od strane direktora ulazi u okvir članka 5. točka 1. pod a) Uredbe br. 44/2001, ali ta obveza u smislu ove odredbe nema određeno mjesto izvršenja s obzirom na to da se primjenjuje svugdje u svijetu. Stoga je na temelju te odredbe nemoguće utvrditi nadležnost sudova određene države.

27. Ako nisu primjenjiva nikakva pravila o isključivoj ni posebnoj nadležnosti, obično je potrebno primijeniti opće pravilo iz članka 2. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 prema kojem se osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo⁷.

3 SL 2012., L 351, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.)

4 Vidjeti u tom smislu Paschalidis, P., *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations*, Oxford University Press, 2012, t. 2.09 do 2.29

5 Presuda od 10. rujna 2015., Holterman Ferho Exploitatie i dr. (C-47/14, EU:C:2015:574, t. 52. i navedena sudska praksa)

6 Presuda od 10. rujna 2015., Holterman Ferho Exploitatie i dr. (C-47/14, EU:C:2015:574, t. 68. i navedena sudska praksa)

7 Vidjeti presude od 13. srpnja 2006., Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, t. 22.), i od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 30.)

28. Strogo tumačenje članka 22. stavka 2. Uredbe br. 44/2001 bi se u tom slučaju moglo razmotriti⁸. Međutim, s obzirom na to da bi se takvim tumačenjem predmetni postupak isključio iz njezina područja primjene (jer, u skladu s člankom 183.k stavkom 4. češkog Zakonika o trgovini, taj postupak ne dovodi u pitanje valjanost odluke glavne skupštine kojom je odlučeno o prijenosu dionica manjinskih dioničara), ono bi bilo suprotno općoj strukturi i svrsi te Uredbe, kojima se, prema praksi Suda, tumačenje članka 22. Uredbe br. 44/2001 treba voditi⁹.

29. U tom pogledu napominjem kako je Sud već ranije bio pozvan tumačiti članak 22. točku 2. Uredbe br. 44/2001, ali, prema mojim saznanjima, to još nije imao priliku učiniti u kontekstu unutarnjeg spora u društvu koji je uređen pravom društava, što ga nije spriječilo da u toj sudskoj praksi navede načela kojima se vodi tumačenje te odredbe¹⁰.

30. U tom smislu, kako je Sud presudio u svojoj presudi od 2. listopada 2008., Hassett i Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), „kao iznimka od općeg pravila o nadležnosti, [odredbe članka 22. Uredbe br. 44/2001] ne treba tumačiti šire nego što to zahtijeva njihov cilj, s obzirom na to da se njima strankama oduzima pravo na izbor suda koje bi inače imale te s obzirom na to da one u određenim slučajevima imaju učinak određivanja nadležnosti suda koji nije nadležan prema mjestu domicila niti jedne od stranaka¹¹.”

31. Prema mišljenju Suda, „osnovni cilj koji se nastoji postići takvom iznimkom koja predviđa isključivu nadležnost sudova države članice u kojoj društvo ima sjedište je centralizirati nadležnost kako bi se izbjegle proturječne odluke o postojanju društava i valjanosti odlučivanja njihovih tijela¹².”

32. Smatram da bi u svrhu ostvarenja tog cilja, umjesto strogog i formalističkog tumačenja njegova teksta, članak 22. stavak 2. trebalo tumačiti na način koji je u skladu s osnovnim ciljem koji se nastoji postići.

33. Naime, kako je Sud već presudio, „čini se da je najprimjerenije da sudovi države članice u kojoj društvo ima sjedište odlučuju o sporovima [koji se tiču postojanja trgovačkih društava i valjanosti odlučivanja njihovih tijela] posebice zbog toga što se formalnosti objavljivanja u vezi s društvom odvijaju u toj državi. Dodjeljivanje tim sudovima takve isključive nadležnosti se stoga provodi u interesu dobrog sudovanja¹³.”

8 Vidjeti presude od 13. srpnja 2006., Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, t. 22.), i od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 30.)

9 Vidjeti presude od 2. listopada 2008., Hassett i Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, t. 19.), i od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 29. i 30.)

10 Naime, predmet u kojem je donesena presuda od 2. listopada 2008., Hassett i Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), odnosio se na sporove između strukovnog sindikata engleskog prava i njegovih članova na temelju ugovora sklopljenog između njih. Nije se dakle radilo o sporu koji ulazi u područje primjene engleskog prava društava. Isto se odnosi na predmet u kojem je donesena presuda od 22. ožujka 1983., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87), koji se odnosio na sporove proizašle iz ugovora o pristupanju udruženju. Pitanje isključive nadležnosti sudova u mjestu sjedišta udruženja nije se ni pojavilo. Predmet u kojem je donesena presuda od 12. svibnja 2011., BVG (C-144/10, EU:C:2011:300), odnosio se na spor između društva njemačkog prava i njegova vjerovnika u vezi s ugovorom o izvedenom financijskom proizvodu. Njemačko društvo osporilo je valjanost tog ugovora kao *ultra vires* akta pozivajući se na kršenje statuta od strane tijela društva. Nije se dakle radilo o unutarnjem sporu u društvu jer je pitanje koje je uređeno pravom društava, odnosno pitanje *ultra vires* značaja sklapanja tog ugovora od strane njemačkog društva, bilo samo sporedno. Predmet u kojem je donesena presuda od 23. listopada 2014., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319), odnosio se na spor između zrakoplovnog poduzeća litavskog prava, s jedne strane, i aviokompanije latvijskog prava i latvijskog društva koje je upravljalo zračnom lukom u Rigi (Latvija), s druge strane. Aviokompanija litavskog prava zatražila je naknadu štete koja je proizašla iz povrede prava tržišnog natjecanja od strane tuženika. Nije se dakle radilo o unutarnjem sporu u društvu ni o pitanju koje je uređeno pravom društava.

11 Vidjeti točku 19. i navedenu sudsku praksu.

12 Presuda od 2. listopada 2008., Hassett i Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, t. 20.)

13 Presuda od 2. listopada 2008., Hassett i Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, t. 21. i navedena sudska praksa)

34. Prema mojem mišljenju to je tako i s češkim sudovima u sporu u glavnom postupku. Budući da se on odnosi na postupak prijenosa dionica manjinskih dioničara društva češkog prava na glavnog dioničara E.ON-a, koji ne osporava primjenu češkog prava na meritum spora, smatram da je, čak i kad bi za taj spor postojala nadležnost njemačkih sudova na temelju članka 2. Uredbe br. 44/2001, najprimjerenoje da češki sudovi postupaju u ovom sporu i donesu odluku u skladu s češkim pravom.

35. Nadalje, smatram da se u sporovima o unutarnjim pitanjima nadležnost sudova u mjestu sjedišta društva na temelju članka 22. stavka 2. Uredbe br. 44/2001 ne dovodi u pitanje predvidljivost¹⁴ koja se želi postići Uredbom br. 44/2001 s obzirom na to da dioničari društva, a osobito glavni dioničar, lako mogu predvidjeti da će sudovi u mjestu sjedišta društva biti nadležni za odlučivanje u svakom unutarnjem sporu u društvu. U ovom predmetu češki su sudovi logičan izbor za odlučivanje u sporu između E.ON-a i Dédoucha i dr..

36. Iz tih razloga smatram da ovaj predmet Sudu daje priliku da razjasni primjenjivost članka 22. točke 2. Uredbe br. 44/2001 na unutarnje sporove u društvima. Predlažem da ga se tumači na način da su sporovi, osobito oni u kojima su stranke glavni dioničar i manjinski dioničari, u okviru postupka prijenosa dionica manjinskih dioničara obuhvaćeni njegovim područjem primjene.

V. Zaključak

37. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Nejvyšší soud (Vrhovni sud, Češka Republika) odgovori na sljedeći način:

Članak 22. točku 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, treba tumačiti na način da se on primjenjuje na postupak provjere primjerenosti iznosa otpremnine koju glavni dioničar mora platiti prijašnjim nositeljima dionica (manjinskim dioničarima) na ime njihove protuvrijednosti, a koje su na njega prenesene kao posljedica odluke koju je donijela glavna skupština dioničkog društva kojom se nalaže prijenos preostalih dionica na glavnog dioničara.

¹⁴ Vidjeti uvodnu izjavu 11. Uredbe br. 44/2001. U tom smislu također vidjeti presudu od 12. svibnja 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, t. 33. i 35.)